Сопільняк С. В.,
аспірантка

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПЕРСЬКІ НАРОДНІ ПРИКМЕТИ ТА ЗАБОБОНИ
КРІЗЬ ПРИЗМУ ТЕОРІЇ МОВЛЕННЄВИХ АКТІВ

Анотація. У статті зроблено спробу проаналізувати перські прикмети і забобони загальною кількістю 300 одиниць з огляду на мовленнєві акти, які лежать в основі їхньої смислопобудови. Стисло охарактеризовано історію становлення та вивчення теорії мовленнєвих актів у сучасній лінгвістиці; розглянуто поняття «мовленнєвий акт» та його складові компоненти; висвітлено запропоновані західними дослідниками класифікації мовленнєвих актів; визначено найтипівіші іллокутивні акти, за якими побудовані перські народні прикмети та забобони, виконано необхідні статистичні підрахунки. Теорія мовленнєвих актів сьогодні є одним з найбільш придатних інструментів для дослідження різноманітних одиниць пареміологічного фонду будь-якої мови у функціонально-прагматичному аспекті. У складі мовленнєвого акту виокремлюють декілька складників, які розглядаються як аспекти єдиної комплексної мовної дії, що здійснюється за допомогою висловлювання: локутивний акт, тобто проголошення певного речення з певним змістом і референцією; іллокутивний акт, який полягає у проголошенні певного висловлювання з певною метою; і перлокутивний акт, тобто ефект від проголошеного висловлювання, який, по суті, є результатом здійснення цього мовленнєвого акту. З огляду на це з метою встановлення специфіки мовної поведінки носіїв перської етноментальності у ситуаціях, зумовлених вживанням народних прикмет і забобонів, останні були проаналізовані через призму теорії мовленнєвих актів. Як показали результати проведеного дослідження, у смислопобудові перських прикмет і забобонів використовується певний набір іллокутивних актів, а саме «наказ», «інструкція», «заборона», «застереження», «порада», які оформлюються за допомогою визначених синтаксичних та лексико-морфологічних засобів. Здійснені статистичні підрахунки засвідчили, що для досягнення максимального впливу на реципієнта у складі перських прикмет і забобонів застосовуються переважно пом'якшені типи мовленнєвих актів («застереження» і «поради»), які складають 75% від загальної кількості проаналізованого матеріалу, і лише 25% припадають на мовленнєві акти категоричного типу («накази», «інструкції» і «заборони»).

Ключові слова: лінгвопрагматика, мовленнєвий акт, іллокутивний акт, народна прикмета, забобон.

Постановка проблеми. У сучасній лінгвістиці спостерігається особливий інтерес до вивчення мови у тісному взаємозв'язку із світорозумінням та світосприйняттям людини, з її практичною та ментальною діяльністю. Прикмети, як унікальний пласт пареміологічного фонду мови, характеризуються особливим культурно-прагматичним потенціалом. Народна прикмета – важлива складова частина національної культури, невіддільний компонент менталітету нації, особливий мікрожанр зі своєю унікальною естетикою, що вимагає багатогранного вивчення. Дослідження

семантики, прагматики і синтаксису народних прикмет і забобонів у рамках антропоцентричної і когнітивної парадигм мовознавства дозволяє вирішити низку проблем, пов'язаних зі збереженням у мові цілого комплексу знань: соціальних, індивідуальних, інтра- та екстралінгвальних. Як засвідчив аналіз відповідної літератури, проблема лінгвопрагматичного дослідження народних прикмет і забобонів взагалі і перських народних прикмет і забобонів зокрема є недостатньо вивченою. Саме тому є необхідність детальної розробки інструментарію дослідження цих пареміологічних одиниць з позицій лінгвопрагматики з огляду на їхню здатність виступати регулятором повсякденної поведінки мовців.

Дослідники під час вивчення малих фольклорних жанрів часто звертаються до теорії мовленнєвих актів, яка є важливим складником лінгвістичної прагматики. Саме теорія мовленнєвих актів дозволяє визначити доцільність висловлювання, кінцеву комунікативну мету мовця. Попри те, що народні прикмети і забобони відіграють неабияку роль у житті іранців, питання прагматичної природи цих мікротекстів у перській лінгвокультурі потребує детального висвітлення. Тому, як видається, аналіз перських народних прикмет і забобонів через призму теорії мовленнєвих актів дасть змогу якнайкраще виявити функціонально-прагматичну своєрідність цих мовно-культурних одиниць.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як зазначає В. Алпатов, від самого початку теорія мовленнєвих актів виникла незалежно від прагматики. У цілісному вигляді вона склалася «у рамках лінгвістичної філософії під впливом ідей Л. Вітгенштейна про множинність призначень мови та їх невіддільності від форм життя» [1, с. 96–97]. Засновником теорії мовленнєвих актів є британський філософ Дж. Остин [7, с. 22–131]. Подальшого розвитку ця теорія набула у працях американського філософа Дж. Серля [8]. Серед зарубіжних вчених, які займалися теорією мовленнєвих актів, варто виділити Н.Д. Арутюнову, А. Вежіцьку, Т. Баллмера, В. Бреннеништуля, М. Крекеля, Р. Сталнакера та інших [2; 3; 13; 19; 26]. Серед українських дослідників теорії мовленнєвих актів можна назвати Н.Ф. Гладуш, В.І. Карабана, Г.Г. Почепцова [4; 5; 8].

Метою нашого дослідження є встановлення типології мовленнєвих актів, які лежать в основі перських народних прикмет і забобонів. Відповідно до мети, ми ставимо перед собою такі завдання: 1) визначити сутність поняття «мовленнєвий акт» та його внутрішні складники; 2) коротко охарактеризувати класифікації мовленнєвих актів, запропоновані дослідниками; 3) визначити найтипівіші іллокутивні акти, за якими побудовані перські народні прикмети та забобони, а також зробити необхідні статистичні підрахунки. Матеріалом дослідження слугували 300 одиниць перських народних прикмет і забобонів, відібраних методом суцільної вибірки з відповідних сайтів у перськомовному сегменті мережі Інтернет.

Виклад основного матеріалу. У «Словнику термінів міжкультурної комунікації» Ф.С. Бацевича подається таке визначення

мовленнєвого акту: «акт мовленнєвий – складник повідомлення (висловлення), цілеспрямована мовленнєва дія; одиниця нормативної соціомовної поведінки, яка виявляється у межах прагматичної ситуації комунікативного акту. Втілення у повідомленні (висловленні) певної комунікативної мети, що надає йому конкретної спрямованості» [11, с. 17].

В основі мовленнєвого акту лежить інтенція мовця, тобто бажання, для реалізації якого будуть зроблені певні кроки. Поняття цільової спрямованості є центральним у визначенні мовленнєвого акту, запропонованому О.С. Ахмановою у «Словнику лінгвістичних термінів». Мовленнєвий акт трактується як «окремих відрізок мовлення, що має в даних умовах певну цільову спрямованість; дана артикуляційно-акустична єдність, яку мовець і слухач пов'язують з однаковим значенням у даній ситуації спілкування» [10, с. 376].

Традиційним є виокремлення в складі мовленнєвого акту ряду компонентів, які розглядаються як аспекти єдиної комплексної мовної дії, що здійснюється за допомогою висловлювання. До таких компонентів належать локутивний акт, тобто проголошення певного речення з певним змістом і референцією; іллокутивний акт, який полягає в проголошенні певного висловлювання з певною метою (інформування, наказ, попередження); і перлокутивний акт – певні емоції або дії з боку слухача, які є результатом здійснення цього мовленнєвого акту [7, с. 92–93].

Відправною точкою для інших мовознавців у виділенні типів мовленнєвих актів стала класифікація, запропонована Дж. Остіном. Він виділив п'ять класів перформативних (іллокутивних) актів: вердиктиви, екзерситиви, комісиви, бехабітиви, експозитиви [7, с. 22–131]. Дж. Серль запропонував свою класифікацію іллокутивних актів: репрезентативи, директиви, комісиви, експресиві, декларативи [9, с. 170–195]. За класифікацією А. Вежбицької, у межах мовленнєвих актів виділяються такі іллокутиви: повідомлення, прохання, накази, питання, заборони, дозволи, вимоги, заперечення, доручення, обіцянки застереження, поради тощо [3, с. 251–276].

Проаналізувавши основні засади теорії мовленнєвих актів, найбільш ґрунтовні класифікації, запропоновані дослідниками, а також зібраний нами матеріал, ми дійшли висновку про те, що у смислобудові перських прикмет та забобонів задіяні такі іллокутивні акти: «застереження», «інструкція», «порада», «заборона», «наказ».

Як відомо, найбільший «переконливий» ефект створює апеляція комунікатора до емоцій (позитивних і негативних) аудиторії у поєднанні з логічною аргументацією й конкретними інструкціями щодо виконання дій у рамках поставлених завдань [12, с. 288]. Тож не дивно, що найчастотнішим іллокутивним актом, за яким будуються перські народні прикмети і забобони, виявився акт «застереження» (65%). Іллокутивні акти «застереження» спрямовані на інформування про негативні наслідки певних явищ, процесів, дій та мають на меті запобігти виникненню несприятливої ситуації для людини. Мовленнєві акти «застереження» є менш категоричними, ніж мовленнєві акти «заборони», що зумовлено пріоритетним значенням інтересів реципієнта повідомлення, а не інтересів продуцента, як це відбувається в прохібітивах [6, с. 32]. Превентивна семантика відображається у перських народних прикметах за допомогою різних способів непрямого наказу. Наприклад, у забобонах *دایز دوش یم یخاران و میرگ ثعاب ندیدن* (Багато сміху – причина сліз і смутку); *بجوم تسلا صاخشا نت دب مک یسابل نت خود* (Зашивання одягу на людині спричиняє бідність) *تسلا رقف* (Зашивання одягу на людині спричиняє бідність) непрямої наказ виражається за допомогою рамкових дієслів-

них конструкцій *دوش یم ثعاب* (стає причиною), *بجوم* (є причиною).

تسلا ندرک ربص یارب ادخ مایپ س طع (Чхнути – послання Бога, що треба почекаати) [16, р. 178] є прикладом непрямого мовленнєвого акту, у якому імперативний сенс виражений в імпліцитній формі й може бути виокремлений у результаті семантико-прагматичної трансформації. Превентивний сенс цього забобону, який має бути декодований, можна сформулювати таким чином: не варто щось робити поспіхом, інакше станеться щось погане.

Найпоширенішою конструкцією превентивних прикмет та забобонів у перській мові є умовна конструкція «*اگر...*» **agar** (якщо..., (то)...), яка є основною з-поміж усіх мовних засобів оформлення функції прогнозу і з граматичного погляду становить частину складнопідрядного речення з підрядним умови реального типу. Наприклад: *اگر زنی از بین دو مرد رد شود بختش بسته می شود* (Якщо жінка пройде між двома чоловіками, то не вийде заміж) [18, р. 73]; *اگر فرد آب توی سوراخ مورچه بریزد، جوان مرگ می شود* (Якщо людина наллє води у мурашину нору, то помре у молодому віці) [18, р. 18].

У межах мовленнєвого акту «інструкція», який складає 12% від загальної кількості проаналізованих мовленнєвих актів, мовець намагається вплинути на думку реципієнта шляхом використання тактики стверджень. Він акцентує основну увагу на досвіді попередніх поколінь, очікуючи поважного ставлення до мудрості предків. Для граматичного оформлення мовленнєвих актів «інструкцій» характерним є використання форми дієслова в третій особі однини і множини теперішнього і минулого часів. Розглянемо такий забобон:

روش مشچ رثارب مک دندز سدح و دش رامیب یسک یثقو یضعب
مه لیسو نیا دب دندقتعم و دندکش یم غرم مخت وا یارب، تسلا دئوب
هب بدرگ یم لطاب نا رثا مه و دوش یم هتخانشا تسلا دندز مشچ مک یسک
مان یرگید مک یلا اجد و دریگ یم تسد رد ار غرم مخت یسک روظنم نیا
غرم مخت یور لاغذ اب، دروا یم نابز رب ار ناامهم و ناگیاسمه و نایفارطا
رارکت ردق نا راک نیا و دراشف یم یک ار غرم مخت و درانگ یم هتاشن
رب تسد ای دئوب نابز رب مک سکره مان. دندکش غرم مخت ات دندز یم
رب تسد ای دئوب نابز رب مک سکره مان. دندکش غرم مخت ات دندز یم
 (Іноколи, якщо хтось захворів і вважають, що цій людині наврочили, то для хворого розбивають куряче яйце. Вірять, що таким чином дізнаються ім'я того, хто наврочив, і наслідки пристрігу зникнуть. Для цього беруть у руку куряче яйце і, називаючи імена родичів, сусідів, друзів, вугіллям ставлять позначку на яйці і трохи тиснуть на нього. Ці дії повторюють доти, доки яйце не розіб'ється. Вважають, що наврочила та людина, на чиєму імені розбилося яйце) [20].

У цьому тексті для досягнення позитивного впливу на реципієнта використовуються дієслова у формі третьої особи множини минулого та теперішнього часів: *دندز سدح* (дізналися), *دندکش یم* (розбивають), *دندقتعم* (вірять) та у формі третьої особи однини теперішнього часу: *دروا یم نابز رب* (бере), *دریگ یم تسد رد* (називає), *دراشف یم* (тисне). Мовленнєвим актам «інструкціям» також властиві риси прескриптивного та превентивного характеру. Зокрема, у цьому забобоні прескриптивна риса полягає в регламентації певних дій, які необхідно здійснити для виявлення особи, що наврочила.

Наступну за частотністю групу складають мовленнєві акти «поради» (10%). Іллокутивний акт «поради» виражає значення доцільності / недоцільності виконання будь-якої дії в конкретній життєвій ситуації, оскільки існує достатньо причин для виконання / невиконання цієї дії. Модальність поради завжди має позитивну оцінку, тобто дії, які передбачені порадою, спричиняють позитивні наслідки для адресата [6, с. 33]. У мовленнєвих актах «поради» можуть використовуватися різні синтаксичні конструк-

ції, при цьому інколи вони нанизуються одна на одну. Наприклад, у складі перського забобону *دندقتخم و دندناد یم باوٹ ار رانا ندروخ* «Біш таріх ґарб на аза и днк ґм рґс ар нсрг и нсрг ар рґс рана» (ґсти гранат **вважають доброю справою** і вірять, що гранат ситого голодним, а голодного ситим робить, і тому його дають як милостиню увечері поминальної п'ятниці) [22] використано три простих речення, а засобом вираження інтенції поради слугує предикатив з іменним компонентом «вважати доброю справою» (*نستناد باوٹ*).

У деяких мовленнєвих актах «поради» так само, як і в уже розглянутих мовленнєвих актах «застереження», використовується умовна конструкція зі сполучником رگا agar (якщо), як-от у такому прикладі: زه،بشوه غراف ریذ و نشاب تخس نامیاز رگا (Якщо ти будеш збирати гроші замість того, щоб працювати на мене, то я звільню тебе).¹ (Якщо у жінки складні пологи і вона не може легко народити, то задля зменшення болю просять, щоб вона пробачила частину калиму свого чоловіка). Як можна зауважити, у змісті цього забобону експлікований зв'язок між фізичним станом жінки під час пологів і її матеріальними стосунками з чоловіком, тобто в ньому фактично міститься настанова, яка м'яко спонукає жінку до перегляду встановленого шлюбним договором розміру її матеріального забезпечення.

گذاشتن یک عدد میوه بلوط پشت پنجره بلا را دور نگه می‌دارد (Покладений за вікном жолудь відганяє біди [23]) експліцитним засобом вираження інтенції поради виступає дієслівне словосполучення **بلا را دور نگه داشتن** (відганяти біди). Ще одним засобом вираження інтенції слугує конструкція з безособовими зворотами. Наприклад, у забобоні **برای برطرف شدن زگیل، به اندازه‌ی زگیل‌های دست باید عس و جو و نخود در پارچه‌ی سبزی در محل عابر پیاده بگذارند تا کسی آن را باز کند** (Для того, щоб позбавитися бородавки, варто завернути у зелену тканину чечевичцю, ячмінь і горох розміром з бородавку, і покласти на місце, де ходять перехожі, щоб хтось відкрив тканину і бородавки перейшли до нього) [18, р. 69] порада вербалізована за допомогою безособового звороту з модальним дієсловом **باید** *bāyad* (варто, треба).

Іллокутивний акт «заборони» складає 9% від усіх проаналізованих текстів прикмет і забобонів. Цей різновид мовленнєвих актів виконує роль своєрідного запобіжника від настання негативних обставин внаслідок виконання nereкомендованих народними уявленнями дій. Однею з характерних особливостей функціонально-семантичної побудови народних прикмет, які виражають значення «заборони», є їхній зв'язок з майбутнім. Роль прохібівів можуть виконувати різні конструкції, експліцитна форма яких детермінована високим або низьким ступенем іллокутивної сили заборони [6, с. 31]. Наприклад, у таких забобонах, як: در خانه ای که نوزاد به دنیا آمده است، تا چهل روز قند نمی شکنند. اگر بشکنند سر و صورت کودک جوش می زند (У домі, де народилася дитина, сорок днів не дрібнять цукор. Якщо дробитимуть цукор, то голова і обличчя дитини вкриються прищами); (Воду, стоячи, не п'ють, бо вірять, що тіло озноб охопить) [14] використовується індикативна форма дієслів третьої особи множини в заперечній формі з часткою *не*: نمی شکنند (не дрібнять), نمی خورند (не п'ють).

Високим ступенем категоричності характеризуються конструкції заборони, які містять наказові форми дієслова, що побудовані відповідно до моделі «не + імператив 2 особи однини / множини». Прикладом таких конструкцій слугує такий перський

¹Калим – викуп, який наречений дає батькам нареченої за їхню згоду на одруження з дочкою. Ця традиція поширена не тільки в Ірані, а й у багатьох тюркських народів, у народів Центральної і частково Східної Азії, Поволжя, Уралу і Зауралля, а також Кавказу. В Ірані ця традиція має свою специфіку: частина цих грошей признається для матеріального забезпечення дружини в разі настання певних несприятливих обставин.

забобон: دراب یم ناراب تی سورع بش رد ، روخ گید مت ردقنای (Не їж багато «тахдіга», бо в день твого весілля піде дощ) [23]. У семантиці цього забобону можна вгледіти імпліцитно виражену турботу про здоров'я реципієнта, адже їсти багато смачної, але не дуже корисної страви, є небезпечним для здоров'я.

Найвищий ступінь категоричності мають прохібітивні конструкції з використанням безособових зворотів з дієсловом **ناباید** **nabāyad** (не можна). Наприклад, **نگهداری خروس سفید در خانه خوشیمن است و نباید سر آن را برید** (Тримати білого півня в домі – на щастя, тому не можна його вбивати) [14]. Також для перських прохібітивних конструкцій характерним є використання простих двоскладних іменних речень з прислівником **خوب نیست** (недобре, негарно). Наприклад, **در شب روز چهارشنبه ناخن گرفتن خوب نیست** (Не добре зрізати нігті у середу ввечері) [23].

Найменша кількість перських прикмет і забобонів побудована на основі мовленнєвого акту «наказу» (4%). Для цього типу мовленнєвих актів характерним є обов'язкове виконання приписуваної дії, оскільки нехтування цієї настанови може спричинити непоправні наслідки для життя людини. Як зазначає М.О. Кулькова, домінуючою особливістю цього комунікативно-прагматичного акту є категорія імперативної модальності та її ключовий компонент – наказовий спосіб чи імператив, який є прямим граматичним засобом вираження регулятивної ілюктивної сили [6, с. 28]. Прикладами мовленнєвого акту «наказу» в перській мові є такі забобони: *دش زاب تتخب یواخ یم رگا* (Якщо хочеш, щоб прийшла вдача, то сядь на місце нареченої) [23]; *داتغاف نیمز یور رگا ، تسادخ تتمعن نان* (Хліб – це божа благодать. Якщо хліб упав додолу, то підніми його й поклади у шпину в стіні, інакше прийде голод) [17]. Дієслова *دش* (сядь), *داتغاف* (підніми), *رادرب* (поклади) виражені формами другої особи однини наказового способу і, таким чином, позначають прямий наказ до дії.

Імперативна модальність має певні особливості морфологічного характеру і може виражатися в різний спосіб, у тому числі за допомогою вже розглянутих нами безособових конструкцій. Так, у перських забобонах *بايد* *است* و *قوت* *زور* و *غيا* *آخرين* *لقمه* *ی* (Останній шматок їжі – це сила, тому обов’язково треба єде ай *معتقدند* که *ژن* به *شکل* *گر* *به* *سیاه* *وارد* *خانه* *می* *شود* و اگر [14]; *شب* *گر* *به* *سیاه* *به* *خانه* *تان* *آمد* *فورا* *بايد* *از* *ش* *سلام* *کرد* و *نبايد* *بدون* *گفتن* *بسم* *الله* *به* *او* *سنگ* *زد* (Деякі вірять, що диявол входить у дім у вигляді чорного кота, і якщо вночі до вашого дому прийшов чорний кіт, то треба негайно з ним привітатися і не можна його проганяти, не промовивши слова «В ім’я Бога») [21] використовуються модальні дієслова *بايد* (треба) та скорочені інфінітиви від дієслів *خوردن* (їсти) та *سلام کردن* (вітатися) *بايد* *خورد*– (треба з’їсти) і *بايد* *سلام کرد* (треба привітатися). Також для підсилення ефекту імперативності у цих забобонах можемо спостерігати використання прислівників *حتما* (обов’язково) та *فورا* (негайно).

Висновки. Отже, розглянувши основні положення теорії мовленнєвих актів, а також запропоновані дослідниками відповідні класифікації, ми з'ясували, що найтиповішими ілюкутивними актами, за якими побудовані перські народні прикмети та забобони, є «застереження», «інструкція», «порада», «заборона», «наказ». Для їхнього словесного оформлення використовується широкий набір синтаксичних та лексико-морфологічних конструкцій, серед яких переважають конструкції з безособовими зворотами, підрядними реченнями умови реального типу, імперативами з дієсловами у стверджувальній та заперечній формах. Зважаючи на те, що найчастотнішим у перських народних прикметах і забобонах виявився

іллокутивний акт «застереження», можна припустити, що саме застереження в колективній перськомовній свідомості постає як найбільш ефективний засіб досягнення комунікативної мети. Оскільки конкретні інструкції, які передаються шляхом наведення негативних аргументів для реципієнта у разі непослуху в другій частині забобону, викликають певний страх на підсвідомому рівні, то саме застереження від настання таких наслідків є найдієвішим засобом впливу на свідомість людини. Загалом, як засвідчили здійснені статистичні підрахунки, для досягнення максимального впливу на реципієнта у складі перських прикмет і забобонів застосовуються переважно пом'якшені типи мовленнєвих актів («застереження» і «поради»), які складають 75% від загальної кількості проаналізованого матеріалу, і лише 25% припадають на мовленнєві акти категоричного типу («накази», «інструкції» і «заборони»).

Підсумовуючи вищевикладене, варто відзначити, що проведений аналіз перських народних прикмет і забобонів через призму теорії мовленнєвих актів засвідчив придатність вказаного інструментарію для дослідження функціонально-прагматичної своєрідності розглянутих пареміологічних мікротекстів і дав змогу встановити національно-культурну специфіку мовної поведінки носіїв перської етноментальності в ситуаціях, регламентованих відповідними забобонними уявленнями.

Перспективи нашого дослідження вбачаємо у подальшому вивченні комунікативно-прагматичних особливостей перських народних прикмет і забобонів з огляду на їхнє функціонування в художніх текстах.

Література:

- Алпатов В. Волошинов, Бахтин и лингвистика. URL: <http://booksonline.com.ua/view.php?book=155394&page=97> (дата звернення: 10.02.2020).
- Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека. Москва, 1998. 896 с.
- Вежбицка А. Речевые акты. *Новое в зарубежной лингвистике*. 1985. Вып. 16. С. 251–276.
- Гладуш Н.Ф. Прагматичні аспекти висловлення і дискурсу. Київ, 2005. 200 с.
- Карабан В.И. Сложные речевые единицы: прагматика английских асиндетических полипредикативных образований. Київ, 1989. 131 с.
- Кулькова М.А. Семантика и прагматика немецких и русских народных примет: Лингвокультурологический подход : автореф. дис. на соиск. уч. степ. кандид. филолог. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / М.А. Кулькова. Казань, 2005. 23 с.
- Остин Дж.Л. Слово как действие. *Новое в зарубежной лингвистике*. 1986. Вып. 17. С. 22–131.
- Почепцов Г.Г., И.П. Иванова, В.В. Бурлакова. Предложение. *Теоретическая грамматика современного английского языка*. 1981. С. 171–281.
- Серль Дж.Р. Классификация иллокутивных актов. *Новое в зарубежной лингвистике*. 1986. Вып. 17. С. 170–195.
- Словарь лингвистических терминов / состав. и глав. ред. О.С. Ахманова. Москва, 1966. 598 с.
- Словник термінів міжкультурної комунікації / уклад. та голов. ред. Ф.С. Бацевич. Київ, 2007. 205 с.
- Сухов А., Деркач А. Социальная психология. Москва, 2001. 600 с.
- Ballmer T., W. Brennenstuhl. Speech Act Classification: A Study in the Lexical Analysis of English Speech Activity Verbs. Berlin, 1981. 274 p.
- Bošra M., Taheri T., Nosrati A. Bāvarhā-ye āmyāne-ye mardom-e gilān. Rašt, 2008, 120 p.
- Eteqādāt-e xorāfi dar mowred-e dowerān-e bārdāri // Kārgoruh-e tālif va tarjome dānešnāme-ye farzand. URL: <https://farzand.net/article/312313-superstitious-beliefs-about-pregnancy>.
- Foruqi A. Barresi mizān-e gerāyeš be xorāfāt dar beyn-e šāhrvandān-e teherāni. *Rāhbord*. 2009. pp. 161–191.
- Hosseynxāni J. Bāvarhā va eteqādāt-e qadim-e mardom-e rustā-ye gonjān. Gonjān, 2012. URL: <http://gidva.blogfa.com/post/101>.
- Jahānšāhi Afšar A. Rišehā-ye xorāfāt va kārkar ānhā dar farhang-e mardom // dofasnāme-ye farhang va adabiyāt-e āme. Tehrān, 2014. pp. 49–77.
- Kreckel M. Communicative Acts and Shared Knowledge in Natural Discourse. London, 1981. 316 p.
- Marefat Š. Bāvarhā-ye xorāfi. Tehrān, 2010. URL: <http://www.hawzah.net/fa/Magazine/View/>.
- Matin F. Hame-ye bāvarhā-ye xorāfi-ye irāniyān darbāre-ye gorbe. Tehrān, 2016. URL: <https://www.aparat.com>.
- Najaf A. Eteqādāt va bāvarhā-ye mardom-e mantaq-e šeli. 2011. Nov. 15. URL: <http://najaf46.blogfa.com/post/26>.
- Persian desert. Barxi az xorāfāt-e rāyej dar beyn-e mardom-e baft, 2011. URL: <http://www.persiadessert.com>.
- Rabi Zāde A. Gerdāvari-ye farhang-e āmyāne-ye šahrestān-e dāmquān. Tehrān, 2010. URL: <http://damghanvage.blogfa.com/post-22.aspx>.
- Said Janeb Alahi M. Darmān bā sāyer-e šivehā-ye sonata. 2015. Jul. 20. URL: <https://rasekhoon.net/article/show>.
- Stalnaker R.C. Pragmatics. *Semantics of Natural Language*. 1970. pp. 380–397.

Sopilniak S. Persian folk omens and superstitions through a prism of speech act theory

Summary. This paper attempts to analyze Persian omens and superstitions totaling 300 units according to the speech acts compiling their semantic construction. The history of the formation and study of speech act theory in modern linguistics is briefly described; the concept of “speech act” and its constituent components are reviewed; the classifications of speech acts proposed by western researchers are presented; the most common illocutionary acts by which Persian national omens and superstitions were built are identified; required statistical calculations were made. The speech act theory is currently one of the most proper tools for the various paremological units’ study in the terms of functional pragmatic. A speech act consists of several components that are considered as aspects of a single complex linguistic action that is carried out by means of utterance: a locutionary act, that is, the proclamation of a certain sentence with a certain content and reference; an illocutionary act that involves a proclamation of a particular utterance for a specific purpose; and perlocutionary act is an effect of a proclamation that is essentially the result of the implementation of a given speech act. From this perspective, in order to identify the specifics of the linguistic behavior of Persian ethnicity speakers in situations caused by the use of folk omens and superstitions, the latter were analyzed in the light of the speech act theory. The study revealed that a certain set of illocutionary acts is used in the Persian omens and superstitions meaning: “order”, “instruction”, “prohibition”, “warning” and “advice” that are built according to the defined syntactic and lexical-morphological means. The statistics showed that in order to make maximum impact on the recipient mainly softened types of speech acts (“warnings” and “advice”) are used in Persian omens and superstitions that make up 75% of the total amount of analyzed material, and only 25% of speech acts make up a categorical type (“orders”, “instructions” and “prohibitions”).

Key words: linguo-pragmatics, speech act, illocutionary act, folk omen, superstition.